

NEKE ZNAČAJKE NAŠIH VJERNIKA U PROŠLOSTI

Josip Franulić

**Spomeni se dana pradavnih, promotri
godine od naraštaja do naraštaja (Pnz 32, 7).**

Riječ je o vjernicima konkretne župe — Nerežišća na Braču, a tema se obrađuje na osnovu latinskih i talijanskih zapisnika biskupskih vizitacija te župe u razdoblju od 16. do 19. st. To su nenadomjestivi izvori za crkvenu povijest pojedinih župa. Osim velikog broja podataka koji se samo u njima mogu naći, imaju i tu prednost što svaka vizitacija zasebno tvori jednu cjelinu. Daje nam zaokruženu sliku o vjerskim prilikama dotične župe u određenom vremenskom razdoblju.¹

Moralni život vjernika

U zapisnicima vizitacija rijetko ćemo naići na ono pozitivno koje se ne ističe, jer se shvaća kao normalno. Bilježile su se negativnosti; one se iznose u svrhu konstatacije i tendencije — nekada čak i izričite naredbe — da se pogreške pojedinaca što prije poprave.

Susrećemo se s javnim grešnicima, a to su bili uglavnom suložnici koji su živjeli zajedno, jer se nisu mogli vjenčati zbog zapreke krvnog srodstva. Upravni aparat, što je dolazio iz Venecije, nije uvijek davao Nerežiščanima dobar primjer. Neki knezovi i kancelari krajem 16. i početkom 17. st. držali su suložnice koje su dovodili sa sobom.² Osim javnih, razumljivo je da su postojali i tajni grešnici. S tim u vezi značajne su, iako očito pretjerane, riječi jednog mještanina, ispitanog 1605. godine: »Ne znam ni za jednog javnog suložnika, ali se svaki dan rađaju djeca i ne zna se njihov otac.«³

Među pitanjima što ih je biskup postavljao župniku i svjedocima, obvezatno je bilo ono o nepričešćenima za Uskrs. Redovito su to bili javni suložnici kojima se pričest uskraćivala, a također i oni koji na vrijeme ne bi platili desetinu. Bilo je, međutim, slučajeva da je pojedini župnik neke suspendirao od primanja uskrsne pričesti. Tako 1764. godine suspendira trojicu iz razloga koji nisu navedeni. Poslije četiri godine na isti način postupa prema jednome da ga ponizi zbog njegova psovanja i nepoštivanja majke. Drugom zgodom suspendira čak sedmoricu, dok ne budu voljni popraviti oduzetu čast bližnjemu.⁴

Dok se u 16. i 17. st. ne bi za Uskrs pričestio po koji suložnik, 1760. godine taj je broj narastao na 8⁵ i dalje se postupno povećavao do 1802. godine, kad je iznosio čak 30.⁶ Očito se vidi utjecaj vjerskog indiferentizma, posljedice francuske revolucije, čiji su se plodovi osjetili i u našim krajevima. Jedan svećenik u mjestu 1823. godine veli da je mnogo ispovijedao dok je u župi bilo kršćanskog žara, ali on je opao i sad se malo ispovijeda. Drugi pak svećenik iste je godine rekao: »U ovo se doba posebno ozloglasuje dostojanstvo službenika svetišta.«⁷

¹ Na temelju građe iz spomenutih izvora pisac je objavio sintetizirane prikaze o: a) vjeronauku, u *Katekizam Jeronima Bonačića*, u *Crkva u svijetu* (Split), br. 3/1975, str. 282—284; b) odgoju seoskog klera, u *Posttridentski odgoj bračkih klerika*, u *Spectrum* (Zagreb), br. 2/1976, str. 11—15; c) liturgijskom životu, u *Jedna slika iz liturgijske prošlosti*, u *Služba Božja* (Makarska), br. 4/1976, str. 366—371.

² *Cedulnijsve vizitacije Nerežišća*, str. 11, 91, 102, 116—117, 127. (Svi zapisnici vizitacija, koji se u ovom prikazu navode, nalaze se u Biskupskom arhivu u Hvaru).

³ Ondje, str. 120.

⁴ *Pontaltijeva vizitacija*, str. 169; *Ribolijeva viz.*, str. 122, 1046.

⁵ *Becićeva viz.*, str. 246.

⁶ *Gallijeva viz.*, str. 239—240.

⁷ *Skakocova I. viz.*, str. 155; *Prilozi viz. Nerežišća*, br. 16.

Ódnos vjernika prema ųupnicima i ostalim svećenicima redovito je bio kó-
rektan, osim u nekoliko slućajeva. Sigurno je da ni svi ųupnici nisu bili bez
krivnje, naime davali su povoda da se vjernici prema njima tako ponašaju.
Jednoga su grdili uvredljivim rijećima, drugoga su znali i udariti.⁸ Iako su dvo-
jica bili uzorni ųupnici, našlo se onih koji im nisu bili naklonjeni i zagorćavali
su im ųivot.⁹

Iznesene ćinjenice nipošto nam ne daju pravo da stvari uopćavamo. Dapaće,
ako treba govoriti o cjelovitoj slici ųupe, onda navedimo kako je vizitator 1793.
godine ųupniku dao svjedodųbu kojom se potvrćuje da on »u svemu izvršno
upravlja ųupom, puk je svećenicima i istom ųupniku pokoran najvećom odano-
šću, djeca su poućena u kršćanskom nauku, crkvena se disciplina najbolje
opsluųuje, o siromasima se vodi briga, bolesnicima se marljivo pruųa sva kr-
šćanska pomoć i napokon sve se ųupske funkcije potpuno izvršavaju... To nam
je pribavilo veliku utjehu u Gospodinu i našem bratu svećeniku od srca ćestita-
mo te mu dragovoljno to potvrćujemo svjedoćanstvom istinske pohvale.«¹⁰

I ljubav prema potrebnima nije bila zanemarena. Meću obvezama koje su
ųupnici imali prema crkvi i prema ųupi navodi se i pomaganje siromaha milos-
tinjama Boųića, Uskrsa i Nove godine.¹¹ U vezi s tim treba istaknuti slijedeće:
tridesetih godina prošlog stoljeća tolika je bijeda u mjestu da Javna dobrotvor-
nost ne moųe svima pomoći. Takvo je stanje, uz ostalo, uvjetovalo veliko poha-
ćanje krćama pa je općinska uprava nastojala to dokrajćiti.¹² Već početkom
17. st. bilo je besposlićara koji po cijeli dan igraju na karate.¹³

Razni vidovi religioznosti

O njihovu sakramentalnom ųivotu te o pohaćanju crkve i ponašanju u njoj
već je pisano u ovoj reviji.¹⁴ Sad ćemo vidjeti kako je bilo s poštivanjem nedje-
lnog poćinka. Odmah treba istaknuti da je nekoć bilo mnogo više zapovjednih
blagdana nego danas, a takoćer i drugih koji su se svetkovali pjevanom misom
i ćasoslovom. Stoga vjernici nisu strogo opsluųivali zapovijed o poštivanju blag-
dana. Oni su, doćuše, u 17. st. poštivali glavne svetkovine, ali su na ostale blag-
dane radili da bi mogli ųivjeti. Prenosili su drva, gonili ploće za pokrivanje ku-
ća, nosili vino na more, ali nisu kopali niti radili druge teške poslove.¹⁵ Ako bi
došli u tu svrhu traųiti od ųupnika dopuštěníje, oni im ga nisu davali pa su oni
radili i bez njihova dopuštěníja.¹⁶ Biskupi su bili vrlo strogi s obzirom na kršenje
nedjeljnog poćinka. Godine 1629. narećeno je »da se zapovjedni blagdani sveta-
ca poštuju duųnom ćašću, pozvavši — ako ustreba — pomoć svjetovne vlasti.
Nikomu ne dopustiti da na dan svetaćni radi zabranjene poslove bez teške po-
trebe.«¹⁷ Ako bi se netko usudio raditi bez ųupnikova dopuštěníja i opravdana
razloga, morat će mu ųupnik narediti javnu pokoru. Odrješenje je pak pridržano
ordinariju ili njegovu delegatu.¹⁸

Premda se na pitanje o praznovjerjima redovito odgovaralo nijećno, ipak
na nekoliko mjesta ima spomena i o takvim pojavama. Kać bi nastao kakav
izvanredni pomor, ljudi su mislili da ustaju mrtvi iz grobova i usmrćuju ųive.
Kako bi se uvjerali u opravdanost tog shvaćanja, 1626. godine ćak su bili u crkvi

⁸ Ced. viz. Ner., str. 66—67; Ivaniševićeva viz., str. 76—77, 83.

⁹ Gall. viz., str. 239, 241; Cimina viz., str. 32.

¹⁰ Straticova II. viz., str. 78.

¹¹ Skak. I. viz., Prilozi viz. Ner. br. 14.

¹² Skak. II. viz., str. 198—199.

¹³ Ced. viz. Ner., str. 174.

¹⁴ Usp. bilj. 1 c.

¹⁵ Ivaniš. viz., str. 81, 86, 89, 91; Zorzijeve viz., str. 148—149; Andreissova I. viz., str. 61.

¹⁶ Andr. I. viz., str. 61.

¹⁷ Moravićeva viz., 1629, str. 381.

¹⁸ Ivaniš. viz., str. 104.

otvorili grob jednog mrtvaca, na kojeg su sumnjali da se diže iz groba. Vidjevši ga na njegovu mjestu, rekli su župniku da su se uvjerali u neistinitost riječi po kojima bi mrtvi išli po noći.¹⁹

Navodi se jedno praznovjerje u vezi s mladencima, a ovako je opisano: »Običava se jedna đavolska vještina, tako da s određenim ukletim čarolijama svežu one koji se vjenčaju i priječe im da se mogu združiti za neko vrijeme. To čine za šalu i zabavu, ne misleći kako je veliko zlo imati posla s đavlom da se naškodi bližnjemu i poremeti učinak najpotrebnijeg sakramenta za očuvanje ljudskog roda i kolike teškoće time mogu prouzročiti. Počinitelje nisam mogao doznati niti način kako to izvode.«²⁰ Godine 1673. spominje se jedna vračara, koja je liječila načinom »koji ovdje smatraju đavolskim«, a 1702. godine jednu su ženu smatrali vješticom.²¹

Župnici su ovakve pojave suzbijali. Spomenuta vračara više je puta bila ukorena i uskraćeni su joj sakramenti. Drugi župnik iznosi kako se u vrijeme jedne počasti bilo počelo govoriti o vampirima, ali se on »odmah svim silama suprostavio tom lažnom vjerovanju«.²³

Pojedini su se župnici osobito istaknuli u katekizaciji. Zanimljivo je kako su se u tu svrhu obraćali i laicima, dajući im katekizme da im pomažu u vjeronaučnoj pouci.²³ No uza sve nastojanje — neko se vrijeme čak svake večeri u župskoj kući tumačio vjeronauk onima koji su željeli sudjelovati²⁴ - ovako je jednom opisano stanje vjeronaučne obuke: »Kršćanski se nauk pohađa, ali ne kako bi bilo poželjno, budući da mnogi roditelji veću brigu posvećuju svojim životinjama nego vlastitoj djeci. Pošto ih šalju u pašu, oni ostaju lišeni duhovne hrane. Zbog toga malo ih je koji znaju dobro moliti Boga, jer ih njihovi roditelji ne uče ili ih uče slabo kako oni mole. Zato župnik daje sve od sebe da im otkine od usta naučene besmislice, ali bez uspjeha da ih nauči. Dao Bog da takvi nipošto ne znaju kakvu molitvu pa bi tada htjeli stalno dolaziti da ih župnik poučava.«²⁵

Bratovštine

Vjernici su se udruživali u bratovštine koje su u nekadašnjem javnom životu imale važnu ulogu. Od 16. do 19. st. njihov se broj kretao od 3—8.

Poslovi bratovština nisu se uvijek vodili uredno. U 16. st. nemaju knjiga primitaka i troškova, a svake godine zaključuju račune bez župnika. Premda im je 1579. godine naređeno da to čine u nazočnosti župnika,²⁶ oni su to i dalje izbjegavali, ne želeći da im se itko dira u njihove poslove — kako su sami izjavljivali.²⁷ U rukovanju s novcem znalo je biti i zloraba. Tako je vizitator 1592. godine morao pod prijetnjom izopćenja zabraniti bratimima sv. Nikole da čine gozbe od prihoda bratovštine i darova; neka ih utroše za popravak i uzdržavanje povjerene im crkve.²⁸

Prihodi bratovština u 17. st. sastojali su se u vinu, a ona sv. Roka nije imala nikakva prihoda, nego se uzdržavala dobrovoljnim doprinosima bratima.²⁹ Bratovštinama su upravljali predstojnici — gaštaldi, koje je svake godine birala bratimska skupština. Gaštaldi su držali ključeve kase i upravljali vinogradima. Bili su dužni raditi pristankom sudaca, koje također biraju bratimi. Troše za

¹⁹ Morav. viz. 1628, str. 30.

²⁰ Andr. I. viz., str. 63.

²¹ Andr. II. viz., str. 52; Rovettina II. viz., str. 907.

²² Andr. II. viz., str. 52; Ribol. viz., str. 533.

²³ Zorz. viz., str. 151.

²⁴ Start. II. viz., str. 135.

²⁵ Ondje, str. 354.

²⁶ Vallerova viz., str. 161.

²⁷ Ced. viz. Ner., str. 144.

²⁸ Ondje, str. 54.

²⁹ Morav. viz. 1627, str. 226.

potrebnije stvari u crkvi i običavaju dati dio novca korizmenim propovjednicima, a u tu svrhu doprinosi cijelo mjesto.³⁰ Ipak se najviše trošilo za obrađivanje vinograda, zatim za popravak bratimskih kuća i ostale potrebe.³¹

Broj bratima pojedinih bratovština zabilježen je samo 1627. godine. Tada je u mjestu od 795 stanovnika bratovština presv. Sakramenta imala oko 100 bratima, sv. Nikole oko 60 i sv. Roka oko 15 bratima.³²

U 19. st., pošto je francuska vlast ukinula sve bratovštine, ostala je samo ona presv. Sakramenta. Dok je prije svaki oltar u župskoj crkvi imao svoju bratovštinu koja se za nj brinula i opremała ga, sada je sav teret uzdržavanja crkve pao na ovu jedinu bratovštinu. Svaki njezin član doprinosio je godišnje barilo vina za crkvene potrebe.³³

Težnje za savršenim životom

Osim svećenstva, u mjestu su nositeljice ove težnje bile i dominikanske trećoretkinje (»picokare«)³⁴ koje su ondje, uz crkvu sv. Margarite, imale svoj samostan od 1491. do 1663. godine. Njihova zajednica brojila je 3—4 članice, većinom iz Nerežišća.

Nosile su crne haljine s bijelim velovima, živjele po pravilima sv. Dominika, a oblačenje su obavljali dominikanci iz Bole. Pošto su redovito bile nepismene, molile su mjesto časoslova određeni broj Očenaša, a mjesto Gospina oficija određeni broj Zdravomarija. Na molitvu su se sastajale tri puta dnevno. Živjele su radeći svojim rukama, a imale su i neka zemljišta koja su im ostavili utemeljitelji. Nadstojnice su se znale tužiti na njihovu neposlušnost, ali — začudno — nisu željele da takve biskupi zovu na odgovornost. Brinule su se za obližnju crkvu.³⁵ Glede zavjeta koje su polagale ove trećoretkinje, kao i ostale po Braču, raspravljao je 1629. godine vizitator s nekolicinom otočkih svećenika. Radilo se o tome jesu li ti zavjeti svečani ili privatni. Većina je naginjala mišljenju da su privatni.³⁶

Dok su ove pobožne žene njegovale savršeni život u zajednici, imamo slučaja kad su to činili osamljeni pojedinci. To su bili čuvari ckve presv. Trojstva (»eremite«), izvan mjesta u polju. Prvi »eremita« spominje se 1628. godine. On izjavljuje da je kuću, u kojoj stanuje, sagradio na vlastiti trošak.³⁷ Polovicom 17. st. ovog »eremitu« nasljeđuje drugi, koji je odlučio kod te crkve služiti Bogu i tu se nastanio dopuštenjem nerežiškog župnika. Moli ružarije za svoje zdravlje, za dobročinitelje i za sve kršćane. Prethodni pustinjač zasadio je neko zemljište, što ga on obrađuje i uživa. Živi od vjerničke milostinje, koju ide posebno tražiti u vrijeme berbe grožđa, i time uzdržava crkvu.³⁸ »Eremita« se kod ove crkve posljednji put spominje 1658. godine.³⁹

Crtice iz kulturnog stanja

Jedan od važnijih faktora koji utječu na stupanj kulture širokih slojeva jest pismenost. Gotovo svi koji su bili ispitivani prigodom vizitacija znali su

³⁰ Ivaniš. viz., str. 82.

³¹ Ced. viz. Ner., str. 178, 191—192.

³² Morav. viz. 1627, str. 225—226.

³³ Skak. III. viz., str. 340; Bordinjeva I. viz., str. 167; Bordin. II. viz., str. 66,

³⁴ »Riječju picokare — prema talijanskoj bizocca, bizzocchera ili pizzoca, pinzochera — označuju se pobožne žene uopće, a posebno skup takvih žena, koje žive zajedno kao redovnice. Neke su kuće picokara po Dalmaciji doživjele i više stotina godina, osobito u Poljicima, na Braču, u Dubrovniku, a i drugdje. Neke su picokare pripadale kojemu redu, ponajviše franjevačkom i dominikanskom, ali su ih imale i benediktinke.« Usp. I. OSTOJIC, Benediktinci u Hrvatskoj II, Split 1964, str. 485, bilj. 3.

³⁵ Vallier. viz., str. 156; Ced. viz. Ner., str. 149, 176; Morav. viz. 1628, str. 34,

³⁶ Morav. viz. 1629, str. 367.

³⁷ Morav. viz. 1628, str. 33.

³⁸ Milanijeve viz., str. 180—181.

³⁹ Ondje, str. 548.

pisati i odgovarali su na talijanskom jeziku. Da je tako bilo, dokazuju njihovi vlastoručni potpisi kojima su potvrđivali zapisnik svog ispitivanja. Vrlo rijetki potpisivali su se križem. Štoviše, u mjestu je bilo i učenih ljudi. Budući da je to bilo otočko upravno središte, u službi suda nalazimo mještane odvjetnike i doktore obaju prava, o čemu nam svjedoče i zapisnici o kojima je riječ.

U mjestu se, osim crkveno-liturgijskog, njegovao i kulturni život. Prigodom vizitacije biskupa Stratica 1787. godine zabilježeno je kako je nerezliška mladež tri večeri za redom u kneževoj palači priređivala zabave za biskupa, kneza i sve pučanstvo. Prve večeri to je bila dobro izvedena tragedija, sutradan balet i posljednji dan izvedba ugodna sadržaja, koja je završila sonetima u počast biskupu i knezu.⁴⁰ Nije isključeno da su se slične priredbe održavale i prigodom ostalih vizitacija u 18. st. Međutim, to nije zapisano, nego samo ovaj put, kad je to naredio biskup Stratico, veliki humanist, koji je u Hvaru promicao kulturni život. Godine 1862. školska su djeca izvela »Juditu« na pozornici što je tom prigodom bila podignuta blizu škole.⁴¹ U 19. st. navečer se priređuje vatromet ispred crkve u biskupovu čast.⁴²

I građanske vlasti imale su dijela u svečanostima kod biskupova dolaska. Brački knez 1780. godine naređuje da se na općinskoj ulici izvjesi zastavu, a vojnici iz njegove straže oružjem izvedu tzv. »počasni pozdrav«.⁴³ Oni također tri puta ispaljuju plotun iz svojih arkebuza prigodom biskupova dolaska i odlaska.⁴⁴ Sviranje glazbala, kojima se putem prati biskupa, prvi se put spominje 1780. godine⁴⁵ i dalje kontinuirano.

Prilično je bilo razvijeno i školstvo, a prvi učitelj s kojima se u vizitacijama susrećemo jesu svećenici. Već 1604. godine župski je pomoćnik držao školu u kojoj se, među ostalim, tumačio i vjeronauk.⁴⁶ Polovicom istog stoljeća župnik je školsku obuku održavao u crkvi pa su se vjernici zbog toga tužili biskupu.⁴⁷ U ovim izvorima još možemo naći podataka o školstvu u vezi sa svećenicima. Iako se navode usputno i vrlo su oskudni, ipak su vrijedni, jer se drugdje ne bi mogli naći, osobito oni najstariji.

Zaključak

Iz ovog što je izneseno vidi se da je u prošlosti, kao i danas, bilo negativnih i pozitivnih strana u religioznom i moralnom životu naših vjernika. Ograničivši se na same zapisnike vizitacija mogla bi se čak dobiti i nepotpuna slika, jer ondje većinom nalazimo pojave kod kojih je trebalo uredovati. Biskupu - vizitatoru takvo je postupanje dopuštala njegova vlast u Crkvi i društveni ugled. Pozitivna strana se pretpostavlja i ona se mnogo ne tretira.

I stare župske matice osvjetljaju nam prilike ondašnjeg života, gledanog s našeg stajališta. U njima ćemo, doista, moći čitati da je bilo nezakonite djece i par slučajeva izlaganja djece, ali ćemo također naći i pohvalne zapise prigodom smrti pojedinih vjernika, koje se hvali zbog njihova kreposna života i uzorne smrti. Ta je sredina od 1400. godine do danas dala Crkvi 90 svećenika,⁴⁸ dapače i jednu osobu koja je u literaturi registrirana kao umrla na glasu svetosti.⁴⁹

⁴⁰ Strat. I. viz., str. 305—307.

⁴¹ Cimina viz., str. 32.

⁴² Ilićeva II. viz., str. 39; Ilić. III. viz., str. 37.

⁴³ Ribol viz., str. 1043.

⁴⁴ Strat. I. viz., str. 294; Ribol. viz., str. 1060.

⁴⁵ Ribol. viz., str. 1060.

⁴⁶ Ced. viz. Ner., str. 105.

⁴⁷ Milan. viz., str. 184, 186, 188.

⁴⁸ Premda župa postoji već u 10. st., uzeta je godina 1400. jer se od tada pojavljuju prezimena po kojima se daje odrediti zavičajnost svećenika.

⁴⁹ Marija Klara (Jeronima) Linardović, redovnica klarisa (1820—1875). Njezinom inicijativom sagrađen novi, današnji samostan klarisa u Splitu. Usp. K. JURISIĆ, Katalog hrvatskih Božjih ugodnika, u monografiji Sv. Nikola Tavelić, Zagreb 1971, str. 213, br. 234.

Ovaj prikaz, osim znanstvene motivacije, ima i pastoralnu primjenu: uvi-
djevši stanje u prošlosti postat će nam jasnije i neke današnje pojave za koje se
može činiti da su novijeg datuma nastanka, a zapravo su samo produžetak onoga
čemu se korijen nalazi u proteklim vremenima.

Šito Ćorić,

HRVATSKE MOLITVENE POPJEVKE

Izdavač: Naša ognjišta, Duvno — Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1977.

Nedavno je Knjižnica »Naša ognjišta« objavila pjesmaricu HRVATSKE
MOLITVENE POPJEVKE. Priređivač pjesmarice Šito Ćorić ostvario je sretnu
zamisao da, prema prijedlozima više od trideset pastoralnih radnika, oblikuje tu
— puku namijenjenu — zbirku crkvenih popjevki. Kroz pjesmu — tu se kršćan-
ski puk potiče na kristoliko življenje i osjećanje. »Redovne molitvene popjevke«
uvode vjernika u »obiteljsku« suživljenost čovjeka s Bogom. Takva suživljenost
sama po sebi zrači radost i zahvalnost za sva dobra što ih primamo od Stvorite-
lja, od ljudi, od života — pa i onda kad je on težak i mučan. Snažne misli, izra-
žene lijepim i jednostavnim jezikom, ponegdje podanašnjem, trebaju odgojiti
vjernika u smislu sveobuhvatnosti kršćanske ljubavi i dobrote, nade i radosti,
predanosti i povjerenja, zahvalnog »Aleluja« i Bogu predanog »Amen«. Povije-
sni raspon odabranih pjesama dosta je širok, iz vremena stare »Cithara octoc-
horda« (18. st.) do najnovijih domaćih i stranih molitvenih popjevki. Sami glaz-
beni melos, koji susrećemo u pjesmarici, također je raznolik: lokalno hercego-
vačkog karaktera, koralni — kao u čitavoj katoličkoj crkvi, hrvatski crkveni
melos, suvremeni melos duhovne glazbe — nadahnut crnačkom duhovnom gla-
znom — i zastupljen u skladbama domaćih i stranih stvaralaca duhovne popjev-
ke. Vjersko osvjedočenje, izraženo kroz glazbu, nadilazi prostrorne i vremenske
granice, sjedinjuje rase i klase, države i kontinente, stare majstore i tražitelje
novih puteva u glazbenom izričaju. — »Popjevke za Došašće i Božićne«, pa »Ko-
rizmene i Uskrsne popjevke« — uvode nas u ozračje božićnog veselja, iskusivog
za one koji su priprosti poput pastira i istinoljubivi poput Tri Kralja, kao i u
unutarnje raspoloženje korizmenog priznanja vlastitog dijela krivice u mukama
nevinog Krista, tako da to priznanje nikada nije praćeno tjeskobom očajnika
nego samo pouzdanjem pokajnika. Vjerski osjećaj: nalaziti se pred svojim »Bra-
tom« Isusom Kristom i svojim »Ocem« Bogom, nikada ne dopušta kapitulaciju
pred poteškoćama što ih život donosi, nego takav osjećaj ojačava u čovjeku ži-
votodavno djetinjsko veselje Božića i zrelo nadanje Uskrsnuća. — »Svetačke
popjevke« uvode vjernika u društvo kršćanskih ideala — od Djevice Marije i sv.
Josipa do svetaca poput Nikole Tavelića, Franje Asiškog i Ante Padovanskog.
Marija je »bijeli ljiljan« i »zlatna luč«, ona je Majka kojoj »nosimo.. naša srca,
ljubav, želje, naše boli«. Nikola Tavelić hoće da »blagom vječne ljubavi« usre-
ći »Bosnu i svijet čitavi«. Franjo nas kroz pjevanje »Bratu suncu« potiče da
slavimo Boga ljubeći sva njegova stvorenja, a primjer Ante Padovanskog poziva
nas da jedan drugome pomažemo u svim životnim potrebama, bile one tjelesne
ili duševne. Sve to zaokružujući, nastupa »radnik vrijedni« i »zanatlija tihi« -
- sv. Josip, koji svakom vjereniku treba da svijetli kao uzor savjesnog i odgo-
vornog vršenja svojih dužnosti, bez oholog »Hvala ti, Bože, što nisam kao drugi
ljudi!«. — »Popjevke za djecu« idu za tim da se u srcu malenih i nevinih unesu
kao životni svjetionici u prvom redu likovi Isusa i Marije, kako bi se i preko
toga radost »širila posvud« te ubrzalo dolazak vremena gdje će »čovjek čovjeku
prestat biti vuk«. — Na kraju nalazi se jedna lagana i pjevna pučka misa, i
koralna mrtvačka misa. Zbirka završava s tekstom »Obreda mise« — kako bi